

comitent agresor și victimă, învingător și învins. Mitică a avut mai puțin noroc decât predecesorul său, fiindcă juca într-un teatru din provincie, la Galați, altminteri un teatru bun, onorat de regizori importanți, de la Crin Teodorescu și Valeriu Moisescu, la Adrian Lupu, Nicolae Scarlat, Mircea Cornișteanu, Alexandru Colpacci, Magdalena Klein, Victor Ioan Frunză, cu o trupă solidă și cu un public remarcabil, dar, fatalmente, prea puțin numeros. Faima lui Mitică lăncu a depășit însă granițele orașului dunărean; criticii scriau despre el, îl copleșeau cu elogii, cu premii. El accepta cu falsă modestie laudele aproape unanime, ochii îi

scânteiau de bucurie și se simțea fericit după fiecare rol, ceea ce nu l-a împiedicat, totuși, să se retragă acum câțiva ani din teatru, în chip misterios, în plină și matură putere creatoare. Ca să se consacre agriculturii, spunea el, jumătate în glumă, jumătate în serios, ori poate numai în serios.

Nu pot să-l uit, în unchiul Vanea - în regia lui Adrian Lupu -, mânuind un buchet de flori destinat Elenei Andreevna. Era extraordinar: o întreagă strategie de seducție desfășurată de un iremediabil timid! Un fel de Charlot din *Luminile rampei*... Nu pot să-l uit, de asemenea, în rolurile din piesele mele - și nu au

fost puține aceste roluri --, umplând scena cu prezența sa provocatoare, fascinantă, solară, și trebuie să-i mulțumesc încă o dată pentru lumina pe care a dat-o personajelor concepute de mine și întrupate de el, deși această mulțumire vine prea târziu pentru el, iar eu mă simt, din acest motiv, nespus de trist și profund vinovat de ingraturitate...

A murit pe neașteptate, în împrejurări dramatice, iar noi, spectatorii și prietenii lui, preocupați de grijile zilnice, n-am avut timpul necesar să-i spunem cât de mult l-am admirat și l-am iubit...

Dumitru Solomon

dialog

Privatizarea eficienței culturale

– de vorbă cu Kiss Törék Ildikó, directoarea teatrului Studio „Kiss” de la Oradea –

Dragă Ildikó, iată, s-au împlinit cinci ani de când tu și Varga Vilmos, soțul și partenerul tău, nelipsit din nici un proiect teatral, „ați pus” de un teatru particular de limbă maghiară, știind că nu va fi ușor, dar plătându-vă lupta, zbaterea, aventura... Mulți s-au îndoit, atunci, că veți rezista, dar Teatrul Mic (kiss înseamnă mic) a crescut, l-ați putea reboteza Nagy (mare), dacă acest simplu joc de cuvinte ar rezolva problema...

Da, uite cum a trecut timpul... Chiar dacă nu ne-a fost ușor în toți acești ani de adevărată aventură, cum spui tu, mie nu-mi place să mă lamentez, socotind că am datoria să muncesc și să lupt cu toate greutățile, pentru că eu singură mi-am ales această profesie și niciodată nu mi-am imaginat că voi reuși bătând din palme... deși bătutul din palme, aplauzele, fac parte din partea plăcută a vieții noastre. Nu m-am așteptat niciodată ca binele să-mi vină de la sine, fără efort, fără muncă, fără luptă. Îmi vine greu să-i înțeleg pe unii directori de teatru

care stau senini, neavând habar încotro ar trebui s-o ia, neavând cunoștințe manageriale potrivite cu teatrul de azi, nu cu cel de-acum 20 de ani. Și de fapt contribuind prea puțin, sau deloc, la progresul actului teatral.

Cu alte cuvinte, ignorând faptul că au la dispoziție banii comunității, ai contribuabililor, unii dintre ei continuă să accepte angajați-balast, să organizeze munca „după ureche”, să nu le pese de eficiența culturală...

Eu, una, cred că un teatru – și unul particular de ce-ar face excepție? – trebuie să-și pună mereu întrebarea „Pentru ce existăm?”. Dacă ne este limpede, atunci întregul program decurge de aici. Știu că am datoria să jucăm pentru tinerii din oraș numeroase spectacole de poezie. N-am voie să-i uit nici pe dramaturgii talentați, indiferent de nația lor, și nici pe colegii noștri, actori și regizori, slujitori ai teatrului. Așa se face că avem în program spectacole cu caracter

monografic, precum și spectacole omagiale (nici o asemănare cu cele dinainte de '89) dedicate unor colegi sau unor scriitori.

Din încasările билетelor, știe toată lumea, se obține cam o treime din cheltuieli, iar de aici 5% se duc la UNITER (bine-ar fi să știm ce se face cu acești bani!), 2% sunt impozit de spectacol (nici aceștia nu prea știu încotro o iau). Prin urmare, trebuie să căutăm, mereu, noi surse de câștig. Exclusiv pe sponsori nu ne putem baza. Cei care au bani, majoritatea dintre ei, nu prea iubesc nici teatrul, nici cultura, iar cei care ne iubesc sunt săraci... Și dacă știu ce greu este să duci până la capăt un proiect teatral, atunci sunt foarte atentă ce destinație dau fiecărui bănuț, nu-mi permit să-l risipesc sau să-l dau oricum, oricui. Noi avem foarte puțini colaboratori. Eu, de pildă – și Vilmos la fel –, fac de toate: șofez, țin socoteala cheltuielilor, achiziționez materiale, fac organizare, depistez noi segmente de public, identific noi

spații și noi locuri unde putem juca, organizăm turnee, deplasări, citesc mult teatru și nu numai (*Între timp, a mai urmat la facultate Sociologia culturală* – n.n.), redactez caiete-program și afișe, mă ocup de mediatizarea spectacolelor noastre, caut colaboratori artistici și tehnici, negociez cu ei, învăț rolurile în care neapărat mă distribuim (ca și pe Vilmos) ca să mai scădem din devize – și ca să jucăm, evident, doar suntem actori. Deci jucăm, repetăm, dar ne îngrijim și de vânzarea билетelor, și de curățenia teatrului nostru, care se află într-un bec frumos amenajat și dotat după posibilități... Cred că azi trebuie să luptăm cu vechi și păgubitoare mentalități (cele cu „să ne dea, să ne facă, de ce altul și nu eu, de ce eu și nu altul”), cu inerții, cu deprinderi rele.

Am urmărit cu atenție stagiunea voastră. A fost o stagiune bună, poate cea mai bună de când existați. Vorbește-ne despre ea.

Am început cu succes. Spectacolul nostru cu *Angajare de clown* de Matei Vișniec a fost nominalizat la „Săptămâna teatrului scurt”, în toamna trecută, iar actorul Dobos Imre a fost distins cu Premiul de interpretare masculină. L-am jucat și la Budapesta, cu două săli arhipline. Am jucat, eu și Vilmos, spectacole-recital de poezie clasică, de pildă *Raza de soare*, *Sub cerul senin*, *Ady* – unele au și trecut de 70 de reprezentații –, un spectacol bilingv, în colaborare cu

Fundația Academia Civică din Bihor, *Gornitul* de Ștefan Zicher, spectacole-monografie după Kocsis István, Zilahy Lajos și Dioszilagy Ibolya, seri omagiale dedicate regizorului Szombati Gille Ottó. Și, după luni de muncă, am avut o premieră ambițioasă chiar și pentru mari trupe teatrale: *Tragedia omului* de Madách Imre. Am organizat prima ediție a „Festivalului teatrelor studio din bazinul subcarpatic”, la care am avut câteva trupe extrem de interesante. Am făcut apoi turnee în Germania și în țară, am jucat mult, am avut parte de multe bucurii artistice.

Proiecte?

Continuăm seria spectacolelor de poezie, al căror impact asupra copiilor și tinerilor este extraordinar. Ce fantezie bogată au, ce bine se simt la spectacolele noastre interactive! Vom găsi fonduri pentru a putea juca *Tragedia omului*, avem un proiect ambițios cu Fundația Academia Civică – „Interferențe culturale româno-maghiare” –, apoi un spectacol cu măști și muzică, *Csongor și Tünde* de Vörösmarty Mihály și, neapărat, o organizare bună a celei de a II-a ediții a festivalului nostru. Vrem să nu-i dezamăgim pe orădenii care, de-acum, ne cunosc și au început să ne iubească. Ei trebuie să știe că aici, în casa noastră, sunt primiți mereu cu dragoste, că nu ne sunt indiferente nici părerile, nici impresiile lor. Și că, împreună, învățăm să iubim și să prețuim arta

Kiss Török Ildikó

aceasta atât de efemeră, dar atât de fermecătoare, care este spectacolul de teatru.

Elisabeta Pop
septembrie 2000

SI reportaj

Un teatru național municipal

În trei mici localități românești – Oravița, Focșani, Caracal –, se află teatre de o valoare istorică inestimabilă. Durata la începutul secolului (abia) trecut sau chiar înainte, ele au rezistat uzurii timpului, nu însă și puterii nimicitoare a omului ori indiferenței lui.

Actul de fundație a Teatrului Național Caracal (cum falnic stă scris pe fron-

tispiciul clădirii), conceput în stilul barocului târziu, după planurile unui arhitect celebru, Frantz Billek, datează din 14 iulie 1896. „S-a pus piatra fundamentală a Teatrului Național din Caracal, menit a aduce propășirea culturii locuitorilor orașului”, au scris atunci edilii urbei.

Teatrul a fost inaugurat în 1901, cu stagiunea Societății Dramatice din

Craiova. A urmat Opera italiană a lui Massini, care, cu o trupă de 80 de persoane, a prezentat *Traviata*, *Hernani*, *Bărbierul din Sevilla*. An după an, s-au perindat pe această scenă nume ilustre ale teatrului românesc: C.I. Nottara, Iancu Brezeanu, Agatha Bârsescu, Marioara Voiculescu, Constantin Tănase, George Vraca, Marietta Sadova,